

فصلنامه روستا و توسعه، سال ۱۶، شماره ۴، زمستان ۱۳۹۲، صفحات ۳۷-۵۴

بررسی قابلیت‌های دورکاری در ترویج و توسعه روستایی با استفاده از الگوی تحلیل سوات

عادل سلیمانی و عبدالحمید پاپ‌زن*

تاریخ دریافت: ۱۳۹۰/۳/۱۰ تاریخ پذیرش: ۱۳۹۰/۸/۸

چکیده

هدف کلی پژوهش کیفی حاضر بررسی قابلیت‌های دورکاری در ترویج و توسعه روستایی با استفاده از الگوی تحلیل سوات (SWOT) است. جامعه آماری تحقیق که در سال ۱۳۸۹ انجام گرفت، شامل متخصصان ترویج و توسعه روستایی ایران است که با روش نمونه‌گیری هدفمند از طریق شیوه گلوله برفی انتخاب می‌شوند. نتایج تحلیل سوات نشان می‌دهد که میزان محدودیت‌ها (نقاط ضعف و تهدیدها) با امتیاز ۱۰۵/۵۱ در سطح بالاتری نسبت به میزان مزیت‌ها (نقاط قوت و فرصت‌ها) با امتیاز ۹۹/۵۹ است. اگرچه نیاز به برنامه‌ریزی دقیق و سنگین مهم‌ترین تهدید مشخص شده است، اما به دلیل ماهیت و گستره فعالیت‌های توسعه و ترویج روستایی، مؤلفه صرفه‌جویی در وقت افراد بر اثر کاهش رفت‌وآمدهای اداری و شخصی مهم‌ترین نقطه قوت کاربرد دورکاری در این زمینه شناخته می‌شود.

کلیدواژه‌ها: دورکاری/ سوات (SWOT)/ فناوری اطلاعات/ ترویج روستایی/ توسعه روستایی/ ایران.

* به ترتیب، نویسنده مسئول و دانش‌آموخته کارشناسی ارشد مهندسی کشاورزی، ترویج و آموزش کشاورزی (adelsulaimany@gmail.com)؛ و دانشیار دانشکده کشاورزی و عضو مرکز پژوهشی تحقیقات توسعه اقتصادی اجتماعی دانشگاه رازی کرمانشاه.

مقدمه

بی‌شک، رشد چشمگیر و روزافزون فناوری اطلاعات و تأثیر آن بر تمامی جوانب زندگی بشر از مهم‌ترین پدیده‌های هزاره سوم به‌شمار می‌رود. یکی از جنبه‌هایی که از این پدیده به‌شدت تأثیر پذیرفته، مبحث کار و اشتغال است، به‌گونه‌ای که در چند سال آینده، بدون بهره‌برداری از فناوری اطلاعات عملاً نمی‌توان کاری را از پیش برد. با پذیرش این تأثیرات، می‌بینیم که مشاغل از جهات گوناگون مانند نوع، چگونگی انجام، سرعت، دقت و سهولت در انجام آنها دچار دگرگونی شده‌اند. این در حالی است که بخش کشاورزی به‌ویژه در کشورهای در حال توسعه باید به‌مثابه موتور رشد توسعه پایدار روستایی عمل کند. از منظر قیاس‌گرایانه نیز توسعه مناطق روستایی نسبت به مناطق شهری در وضعیتی نسبتاً عقب‌مانده به‌سر می‌برد و عرضه خدمات کشاورزی و روستاییدر قالب یکی از محورهای اساسی توسعه بخش کشاورزی در کشورهای در حال توسعه از مقتضیات عصر حاضر به‌شمار می‌رود (حسینی و شریف‌زاده، ۱۳۸۶).

همچنین، اطلاعات صحیح، به‌هنگام، در دسترس و قابل استفاده به پیشرفت علمی و فنی کمک شایان می‌کند و می‌تواند نقش کلیدی را در جریان توسعه و حمایت و تقویت خانوارهای روستایی و طبعاً در اقتصاد ملی ایفا کند (اسدی و همکاران، ۱۳۸۶؛ حسینی و شریف‌زاده، ۱۳۸۶؛ Adekoya, 2006). فناوری اطلاعات و ارتباطات می‌تواند فرصت‌هایی برای آمادگی الکترونیکی به‌منظور توسعه پایدار جوامع انسانی ایجاد کند؛ و در این میان، تمرکز این فناوری در روستاها عواملی چون دسترسی به آموزش، اشتغال، مراقبت پزشکی، و مشارکت در تصمیم‌گیری را بهبود می‌بخشد (ملکی، ۱۳۹۰). از رهگذر این روند، می‌توان گفت که فناوری اطلاعات و ارتباطات در کاهش فقر، افزایش تولید کشاورزی، قدرت‌دهی به فقرا و به‌ویژه زنان نقش فزاینده دارد (خیری و بلوچی، ۱۳۸۲). از سوی دیگر، در ظاهر، فناوری بعضی از مشاغل را حذف کرده یا تغییر می‌دهد اما در واقع، بسیاری مشاغل جدیدتر، مفیدتر و متنوع‌تر را ایجاد می‌کند. با در نظر گرفتن این تحولات، دیگر خدمات نیروی کار به‌جای عرضه در محل به سمت عرضه اینترنتی پیش می‌رود و تقاضا برای نیروی کار وابستگی کمتری به شرایط محلی و جغرافیایی

پیدا می‌کند؛ از این‌رو، عرصه بازاریابی دورکاری^(۱)، دورکاری^(۲) و کار الکترونیکی^(۳) مطرح می‌شود. امروزه، «کار از راه دور» معنی و مفهومی وسیع‌تر یافته و هر کسی که تمام یا بخشی از کار خود را در خانه انجام دهد، در واقع، «کار» را «از راه دور» انجام داده است و می‌توان گفت که «کار از راه دور» دربرگیرنده تحقیق و مطالعه، کارهای طراحی، تحلیل داده‌ها و اطلاعات، ارائه مشاوره‌های عمومی یا تخصصی و حتی آموزش است (Huws et al., 1999). اهمیت و ضرورت پیاده‌سازی مفهوم کار از راه دور یا همان دورکاری به حدی است که دولت دهم آیین‌نامه دورکاری را بر اساس پیشنهاد معاونت توسعه مدیریت و سرمایه انسانی رئیس جمهور و به استناد اصل ۱۳۸ قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران، با هدف افزایش بهره‌وری، انعطاف‌کاری و کاهش حجم رفت‌وآمد کارمندان دولت و اثرات جانبی آن، تصویب کرده و در برنامه‌های وزارت کار و امور اجتماعی خود گنجانده بود. بنابراین، با توجه به قابلیت‌های متنوع دورکاری و ضرورت بهره‌گیری از آن در عرصه توسعه روستایی، مقاله حاضر بر آن است که با تبیین مفهوم کار از راه دور، به بررسی قابلیت‌های دورکاری در ترویج و توسعه روستایی با استفاده از الگوی تحلیل سوات (SWOT)^(۴) بپردازد.

پیشینه تحقیق

هوز (Huws, 2001)، در گزارش خود به مجمع اروپا، دورکاری را این‌چنین تعریف کرده است: «استفاده از رایانه‌ها و ارتباطات از راه دور به منظور تغییر موقعیت جغرافیایی محل کار و انجام وظایف شغلی». از دیدگاه عباسی (۱۳۸۳) نیز دورکاری عبارت است از آرایش و سازمان‌دهی نوین مؤلفه‌های اشتغال از بعد زمان و مکان با استفاده از سامانه‌های رایانه‌ای و ارتباطی به منظور بهبود نتایج کار. دورکاری ساختار و مفاهیم سنتی کار، کارگر، محل کار، ماهیت کار، ماهیت حقوق و دستمزد و به‌طور کلی، تشکیلات و ساختار کار را تغییر می‌دهد. از این‌رو، می‌توان گفت که دورکاری بخشی از فرایند گسترده تغییراتی است که از طریق ادغام فناوری‌های جدید و به‌ویژه فناوری اطلاعات و ارتباطات به‌وقوع می‌پیوندد (عباسی، ۱۳۸۳). در واقع، دورکاری روشی برای آوردن کار نزد شخص به‌جای رفتن

شخص به محل کار است. کار از راه دور در کاهش مسافت‌های رسیدن به محل کار و انجام کار و نیز در تولید ارزش افزوده برای محیط با کاهش ازدحام و آلودگی هوا نقشی مهم دارد و در بعضی کشورها، افراد دورکار درصدی قابل توجه از نیروی کار فعال آن کشورها را تشکیل می‌دهند، به طوری که پیش‌بینی شده است در سال ۲۰۲۰ حدود ۶۴ درصد از نیروی کار آمریکا را افراد دورکار تشکیل خواهند داد. همچنین، مطالعات آیتک^(۵) (ITAC, 2005) نشان می‌دهد که استخدام افراد دورکار سالانه ده هزار دلار صرفه‌جویی برای کارفرمایان به دنبال دارد. از طرفی، مشاغل دورکاری برای ایجاد و راه‌اندازی به مواردی نظیر مهارت‌های انسانی، شبکه‌های ارتباطی و ارتباطات راه دور، امکانات سخت‌افزاری و نرم‌افزاری و در نهایت، امنیت اطلاعات نیاز دارند تا کاربرانی نظیر دورکاران تمام‌وقت خانگی^(۶)، دورکاران سیار^(۷)، کارمندان خانگی^(۸)، دورکاران پاره‌وقت^(۹)، دورکاران متمرکز^(۱۰) بتوانند از این فناوری نوین بهره‌مند شوند (Grimes, 2000). مهم‌ترین مقوله در دورکاری توجه ویژه به فناوری اطلاعات و سرمایه‌گذاری در آن است. در کشورهای مختلف، میزان این سرمایه‌گذاری‌ها روز به روز در حال افزایش است. در این میان، پراکندگی و تعدد مناطق روستایی ایران و عدم دسترسی آسان مروجان و روستاییان به مراکز مختلف در راستای ارائه و دریافت خدمات کشاورزی و اداری چالش‌ها و هزینه‌های زیادی را بر طرفین و دولت تحمیل می‌کند. به نظر می‌رسد که با فراهم شدن بسترهای لازم به‌منظور ارائه خدمات دورکاری برای کشاورزان و مروجان حرکتی مؤثر در عرصه خدمات‌رسانی و تحقق عدالت اجتماعی در روستاها صورت گیرد و موجبات توسعه روستاهای کشاورمان بهتر فراهم شود. در واقع، می‌توان گفت که توسعه و کاربری فناوری اطلاعات در مناطق روستایی با هدف تسهیل فرایند خدمات‌رسانی و ارتقای شاخص‌های رفاهی آغازگر مرحله‌ای جدید از حیات مدیریت توسعه روستایی است که از واپسین سال‌های هزاره دوم میلادی مورد توجه نظریه‌پردازان و کارگزاران توسعه روستایی در بسیاری از کشورهای جهان قرار گرفته و با ورود بشر به هزاره سوم که از آن با عنوان عصر اطلاعات و دنیای مجازی و شبکه‌ای یاد می‌کنند، شتاب بیشتری یافته است (یعقوبی، ۱۳۸۹؛ Rusten and Skerratt, 2008). بنابراین، برای آنکه ده هزار مرکز فناوری اطلاعات

و ارتباطات روستایی موجود در کشور بتوانند در توسعه روستایی نقش داشته باشند، لازم است به شرایط مختلف اجتماعی، اقتصادی، کالبدی و سیاسی در سطوح مختلف ملی، منطقه‌ای و محلی توجه شود و آمادگی لازم برای ایجاد این مراکز به‌وجود آید (نوری و همکاران، ۱۳۸۵)؛ اما نتایج حاکی از آن است که شرایط اجتماعی، اقتصادی و کالبدی موجود در روستاهای یادشده با سطح استاندارد مورد نظر کارشناسان برای ایجاد مراکز فناوری اطلاعات فاصله‌ای معنی‌دار دارد (نوری و همکاران، ۱۳۸۵). همچنین، نتایج مطالعه مطیعی لنگرودی و همکاران (۱۳۸۹) نشان می‌دهد که روستاهای دارای مرکز فناوری اطلاعات و ارتباطات از نظر شاخص‌های اقتصادی و اجتماعی وضعیت بهتری دارند و مفهوم انزوای اجتماعی که از کارکردهای فاصله به‌شمار می‌رود، در مورد این روستاها کمتر مصداق پیدا می‌کند. از طرفی، با توجه به نو و جدید بودن مفهوم دورکاری، به‌ویژه در سطح کشورمان، شمار پژوهش‌ها در این زمینه اندک بوده است. برای نمونه، نتایج تحقیق عباسی (۱۳۸۳) حاکی از آن است که آشنایی با فناوری اطلاعات و اینترنت در افزایش میزان آگاهی از دورکاری تأثیرگذار بوده، در حالی که تسلط به زبان انگلیسی در پیشرفت آگاهی از آن تأثیرگذار نبوده است. همچنین، برخی مطالعات نشان می‌دهد که در حوزه دورکاری، از پارادایم‌های کیفی نیز در انجام تحقیق استفاده شده است (Rosiek, 2008). در اینجا، با عنایت به قابلیت‌های فراوان دورکاری و مهجور ماندن به‌کارگیری و تعریف آن در عرصه توسعه روستایی، قابلیت‌های دورکاری در این حوزه با الگوی تحلیل سوات تشریح می‌شود.

روش تحقیق

تحقیق حاضر از نوع تحقیقات کیفی به‌شمار می‌رود که در دو مرحله، با روش دلفی در سال ۱۳۸۹ انجام شده است. جامعه آماری پژوهش را تمام اساتید و صاحب‌نظران ترویج کشاورزی و توسعه روستایی تشکیل داده‌اند که یازده نفر از آنها با سوابق و تألیفات بیشتر در زمینه فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی، با روش نمونه‌گیری هدفمند از طریق شیوه گلوله برفی^(۱۱) انتخاب شدند. در مرحله اول، با مطالعات کتابخانه‌ای و اسناد پژوهشی و جست‌وجوی پایگاه‌های اینترنتی و نیز بهره‌گیری از

نظرات اساتید ترویج کشاورزی و توسعه روستایی در قالب پرسشنامه‌ای باز، نقاط قوت و ضعف و نیز فرصت‌ها و تهدیدهای دورکاری در ترویج و توسعه روستایی مشخص شدند؛ سپس، این مطالب در قالب پرسشنامه‌ای بسته تدوین و روایی آن با استفاده از پنل متخصصان و پایایی آن با استفاده از روش مثلث‌سازی^(۱۲) تأیید شد. در مرحله دوم، با استفاده از پرسشنامه، اندازه و وزن هر کدام از مؤلفه‌های نقاط قوت و ضعف و نیز فرصت‌ها و تهدیدهای دورکاری از دیدگاه یازده نفر نمونه پژوهش مشخص شد. برای تعیین وزن هر کدام از ارکان چهارگانه سوات از طیف لیکرت پنج‌سطحی، از خیلی کم با امتیاز یک تا خیلی زیاد با امتیاز پنج، استفاده و مجموع آنها محاسبه شد؛ سپس، میانگین وزن هر کدام از ارکان چهارگانه سوات در طیف لیکرت پنج‌سطحی تعیین و در نهایت، با تناسب گرفتن از عدد یک، وزن نسبی هر مؤلفه گزارش شد. بدین ترتیب، در پژوهش حاضر، از الگوی تحلیلی سوات در قالب روشی مؤثر برای تحلیل محیط و بررسی همه‌جانبه موضوع استفاده شده است، چرا که این نوع تحلیل چارچوبی مناسب را برای بازنگری در راهبرد، موقعیت و مسیر یک سازمان یا موضوع یا هر ایده دیگر فراهم می‌سازد.

به‌طور خلاصه، می‌توان گفت که این شیوه‌ابزاری برای تحلیل وضعیت و تدوین راهبرد است که از راه‌های زیر صورت می‌گیرد: ۱- بازشناسی و طبقه‌بندی قوت‌ها و ضعف‌های درونی نظام؛ ۲- بازشناسی و طبقه‌بندی فرصت‌ها و تهدیدهای موجود در محیط خارج نظام؛ ۳- تکمیل ماتریس سوات؛ و ۴- تدوین راهبردهای گوناگون برای هدایت نظام در آینده (گلکار، ۱۳۸۴). از دیدگاه این مدل، یک راهبرد مناسب قوت‌ها و فرصت‌ها را به حداکثر و ضعف‌ها و تهدیدها را به حداقل ممکن می‌رساند. بدین منظور، نقاط قوت و ضعف و نیز فرصت‌ها و تهدیدها در چهار حالت کلی (ST، WO، SO، و WT) پیوند داده می‌شوند و از بین آنها، گزینه‌های راهبرد انتخاب می‌شوند (هریسون و کارون، ۱۳۸۲).

پس از تدوین، تلخیص و استخراج اطلاعات حاصل از پرسشنامه پژوهش، برای سنجش محدودیت‌ها و مزیت‌های دورکاری در ترویج و توسعه روستایی، تحلیل سوات در مراحل زیر انجام شد:

- تبیین مهم‌ترین نقاط قوت برای ارائه راهبردهای تهاجمی با تکیه بر بهره‌گیری از قابلیت‌های دورکاری در ترویج و توسعه روستایی؛
- تبیین مهم‌ترین فرصت‌های موجود برای ارائه راهبردهای بازنگری تخصیص مجدد منابع به منظور رفع نقاط ضعف با کاربرد دورکاری در ترویج و توسعه روستایی؛
- تبیین مهم‌ترین ضعف‌های کاربرد دورکاری در ترویج و توسعه روستایی برای ارائه راهبردهای تنوع‌بخشی؛ و
- تبیین مهم‌ترین تهدیدهای موجود برای ارائه راهبردهای تدافعی.

جدول ۱- عوامل داخلی مؤثر بر کاربرد دورکاری در توسعه روستایی

نقاط قوت	نقاط ضعف
۱- بهبود شرایط کار	۱- نیاز به ایجاد فضای کاری در منزل
۲- امکان ایجاد رقابت در سطح کارکنان	۲- کاهش ارتباطات شغلی و اجتماعی
۳- استقلال شغلی	۳- کاهش امنیت شغلی
۴- کاهش مخارج	۴- عدم مسیر شغلی مشخص و مطمئن
۵- افزایش رضایت شغلی	۵- وابستگی اجرای کار به محدودیت‌های فناوری
۶- صرفه‌جویی‌های مالی برای افراد و سازمان‌ها	۶- نیاز به امنیت اطلاعات و مقابله با تهدیدات شبکه‌ای
۷- بهره‌وری بیشتر	۷- نبود مدیریت متمرکز بر نحوه انجام وظایف افراد
۸- سلامت افراد به دلیل کاهش رفت‌وآمد	۸- نیاز به پشتوانه قانونی مناسب
۹- صرفه‌جویی در وقت افراد به دلیل کاهش رفت‌وآمدهای	۹- لزوم سواد اطلاعاتی (رایانه‌ای) برای افراد
اداری و شخصی	۱۰- نبود امنیت اطلاعاتی به دلیل عدم امنیت و وجود
۱۰- بهبود شرایط خانوادگی افراد با افزایش ارتباطات	ضعف در شبکه‌های ارتباطی
خانوادگی و انجام امور شخصی و خانوادگی	۱۱- مشکلات نصب و نگهداری تجهیزات
۱۱- مدیران منابع انسانی با بذل توجه به دورکاری می‌توانند	۱۲- ایجاد ظرفیت برای ارتباطات ضعیف بین
مزایای فردی و سازمانی را به ارمغان آورده، موجبات	کشاورزان و نیز کارمندان دورکار
رضایت افراد و کارفرمایان را فراهم سازند	۱۳- مقاومت مدیران در برابر دورکاری به علت ترس
۱۲- مدیریت اداری صحیح و اصولی بر اساس	از موقعیت خود
برون‌دادها و نتایج	۱۴- مشکلات نظارت بر کارمند که چگونه کار
۱۳- امکان استخدام و حفظ کارمندان	می‌کند و ارزیابی عملکرد افراد دورکار
۱۴- امکان انتخاب کارمندان بدون محدودیت‌های جغرافیایی	۱۵- نافرمانی در مدیریت جدید و بی‌اعتمادی به افراد

نقاط قوت	نقاط ضعف
۱۵- گسترش جغرافیایی حوزه‌های عملکرد سازمان‌ها و نهادها و همچنین، ارائه خدمات در سطح ملی و بین‌المللی	۱۶- نحوه انتخاب و ارزیابی افراد به عنوان کارمندان دورکار مشکل است (از نظر مهارت‌های انسانی، فنی و حرفه‌ای)
۱۶- کاهش غیبت‌های اداری کارمندان	۱۷- نبود پشتوانه قانونی مورد نیاز
۱۷- کاهش هزینه‌های مربوط به امور اداری و به تبع آن، کاهش هزینه‌های تولید و مانند آن	۱۸- عدم وجود امکانات مناسب برای کارمندان و کشاورزان طالب دورکاری (رایانه، ارتباطات اینترنتی و مانند آن)
	۱۹- کاهش ارتباط اجتماعی: کار در محیطی مجزا از دیگر همکاران شاید باعث منزوی شدن کارمند شود
	۲۰- کاهش ارتباط شغلی: کارمند دورکار باید قادر باشد بدون نظارت، خود را تحریک به کار کند
	۲۱- نبود امنیت و شرایط کاری سخت به‌خاطر ضعف‌های فناوری
	۲۲- کارمند دورکار باید بدون پشتیبانی و حمایت‌های موجود، توانایی بررسی عیوب تجهیزات را داشته باشد

منبع: یافته‌های تحقیق

جدول ۲- عوامل خارجی مؤثر بر کاربرد دورکاری در توسعه روستایی

فرصت‌ها	تهدیدها
۱- حفظ محیط زیست و کاهش آلودگی هوا	۱- مشکل امنیت اطلاعات
۲- کاهش ترافیک	۲- عدم احساس نیاز به تغییر در شیوه‌های سنتی متعارف
۳- کاهش مصرف مواد سوختنی	۳- ضرورت توجه به فناوری، موضوعات قانونی، انتخاب مدیران، افراد و آموزش
۴- فراهم شدن شرایط اشتغال برای همه روستاییان (از جمله معلولان، زندانیان، زنان خانه‌دار، سالخوردگان)	۴- آماده نبودن سازمان برای انجام تغییرات فرهنگی در سازمان
۵- کاهش نرخ بیکاری مثلاً با ایجاد مشاغل جدید	۵- هزینه‌های مالی اضافی برای تهیه تجهیزات دورکاری (مانند رایانه)
۶- برابری شهروندان و روستائینان و کمک به کاهش فاصله‌های اجتماعی موجود	
۷- افزایش بهره‌وری	

فرصت‌ها	تهدیدها
۸- امکان‌گزینش افراد کارآ از هر جا	۶- نبود مقبولیت اجتماعی زیاد در پدیده دورکاری
۹- کاهش هزینه‌های اداری از قبیل هزینه ایاب و ذهاب و ساختمان	۷- نیاز به برنامه‌ریزی دقیق و سنگین
۱۰- مدیریت مبتنی بر کار و نه حضور (خودنظارتی)	
۱۱- کاهش فشارهای روحی ناشی از محیط کار و تعاملات اجتماعی روزمره	

منبع: یافته‌های تحقیق

تحلیل نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدها

با توجه به نتایج بررسی‌های پژوهش حاضر (جدول ۳)، هفده نقطه قوت داخلی در برابر ۲۲ نقطه ضعف داخلی و همچنین، یازده فرصت بیرونی در برابر هفت تهدید بیرونی تعیین شده است. در مجموع، ۲۸ نقطه قوت و فرصت در قالب مزیت‌ها و ۲۹ نقطه ضعف و تهدید در قالب محدودیت‌های پیش روی کاربرد دورکاری در ترویج و توسعه روستایی شناسایی شده است. با بهره‌گیری از پرسشنامه و طیف لیکرت، سنجش نقاط ضعف و قوت و نیز فرصت‌ها و تهدیدها صورت گرفت. جدول ۳ نشان‌دهنده مجموع وزن‌های داده‌شده، میانگین وزن‌ها، وزن نسبی و رتبه هر کدام از مؤلفه‌های نقاط قوت و ضعف و نیز فرصت‌ها و تهدیدهاست.

مؤلفه صرفه‌جویی در وقت افراد به دلیل کاهش رفت‌وآمدهای اداری و شخصی با میانگین وزن ۴/۴۵ و وزن نسبی ۰/۸۹ به‌مثابه مهم‌ترین نقطه قوت داخلی کاربرد دورکاری در ترویج و توسعه روستایی و در مقابل، امکان ایجاد رقابت در سطح کارکنان با میانگین وزن ۲/۶۳ و وزن نسبی ۰/۵۲ به‌مثابه کم‌اهمیت‌ترین نقطه قوت داخلی آن مشخص شده است. همچنین، مؤلفه کاهش ارتباطات شغلی و اجتماعی با میانگین وزن ۴/۵۴ و وزن نسبی ۰/۰۹ به‌مثابه مهم‌ترین نقطه ضعف داخلی و مؤلفه نبود مسیر شغلی مشخص و مطمئن با میانگین وزن ۳ و وزن نسبی ۰/۶۰ به‌مثابه کم‌اهمیت‌ترین نقطه ضعف داخلی کاربرد دورکاری در ترویج و توسعه روستایی مشخص شده است. از طرفی، نتایج تحقیق حاکی از آن است که مؤلفه

کاهش مصرف مواد سوختنی با میانگین وزن ۳/۹ و وزن نسبی ۰/۷۸ به‌مثابه مهم‌ترین فرصت بیرونی و مؤلفه کاهش نرخ بیکاری با ایجاد مشاغل جدید با میانگین وزن ۲/۹ و وزن نسبی ۰/۵۸ به‌مثابه کم‌اهمیت‌ترین فرصت بیرونی کاربرد دورکاری در ترویج و توسعه روستایی مشخص شده است؛ این در حالی است که مؤلفه نیاز به برنامه‌ریزی دقیق و سنگین با میانگین وزن ۴/۱۸ و وزن نسبی ۰/۸۳ به‌مثابه مهم‌ترین تهدید بیرونی قلمداد شده و مؤلفه‌های مشکل امنیت اطلاعات و عدم احساس نیاز به تغییر در شیوه‌های سنتی متعارف، به‌صورت مشترک، با میانگین وزن ۳/۳۶ و وزن نسبی ۰/۶۷ به‌مثابه کم‌اهمیت‌ترین تهدیدهای بیرونی کاربرد دورکاری در ترویج و توسعه روستایی مشخص شده است.

جدول ۳- تحلیل نقاط قوت و ضعف، فرصت‌ها و تهدیدهای دورکاری در ترویج و توسعه روستایی

رتبه	وزن نسبی	میانگین وزن‌ها	مجموع وزن‌ها	تحلیل	
				نقاط قوت	نقاط ضعف
۱۲	۰/۵۴	۲/۷۲	۳۰	بهبود شرایط کار	S۱
۱۳	۰/۵۲	۲/۶۳	۲۹	امکان ایجاد رقابت در سطح کارکنان	S۲
۷	۰/۷۰	۳/۵۴	۳۹	استقلال شغلی	S۳
۴	۰/۸۱	۴/۰۹	۴۵	کاهش مخارج	S۴
۸	۰/۶۹	۳/۴۵	۳۸	افزایش رضایت شغلی	S۵
۳	۰/۸۳	۴/۱۸	۴۶	صرفه‌جویی‌های مالی برای افراد و سازمان‌ها	S۶
۹	۰/۶۳	۳/۱۸	۳۵	بهره‌وری بیشتر	S۷
۵	۰/۷۶	۳/۸۱	۴۲	سلامت افراد به‌دلیل کاهش رفت‌وآمد	S۸
۱	۰/۸۹	۴/۴۵	۴۹	صرفه‌جویی در وقت افراد به‌دلیل کاهش رفت‌وآمدهای اداری و شخصی	S۹
۶	۰/۷۴	۳/۷۲	۴۱	بهبود شرایط خانوادگی افراد با افزایش ارتباطات خانوادگی و انجام امور شخصی و خانوادگی	S۱۰
۸	۰/۶۹	۳/۴۵	۳۸	مدیران منابع انسانی با بذل توجه به دورکاری می‌توانند مزایای فردی و سازمانی را به ارمغان آورده، موجبات	S۱۱

رتبه	وزن نسبی	میانگین وزنها	مجموع وزنها	تحلیل	
رضایت افراد و کارفرمایان را فراهم سازند					
۱۱	۰/۵۸	۲/۹	۳۲	مدیریت اداری صحیح و اصولی بر اساس برون‌دادها و نتایج	S12
۱۰	۰/۶۱	۳/۰۹	۳۴	امکان استخدام و حفظ کارمندان	S13
۲	۰/۸۵	۴/۲۷	۴۷	امکان انتخاب کارمندان بدون محدودیت‌های جغرافیایی	S14
۳	۰/۸۳	۴/۱۸	۴۶	گسترش جغرافیایی حوزه‌های عملکرد سازمان‌ها و نهادها و همچنین، ارائه خدمات در سطح ملی و بین‌المللی	S15
۳	۰/۸۳	۴/۱۸	۴۶	کاهش غیبت‌های اداری کارمندان	S16
۵	۰/۷۶	۳/۸۱	۴۲	کاهش هزینه‌های مربوط به امور اداری و به تبع آن، کاهش هزینه‌های تولید و مانند آن	S17
نقاط ضعف					
۱۰	۰/۶۳	۳/۱۸	۳۵	نیاز به ایجاد فضای کاری در منزل	W1
۱	۰/۹۰	۴/۵۴	۵۰	کاهش ارتباطات شغلی و اجتماعی	W2
۱۱	۰/۶۱	۳/۰۹	۳۴	کاهش امنیت شغلی	W3
۱۲	۰/۶۰	۳	۳۳	نبود مسیر شغلی مشخص و مطمئن	W4
۷	۰/۶۹	۳/۴۵	۳۸	وابستگی اجرای کار به محدودیت‌های فناوری	W5
۶	۰/۷۲	۳/۶۳	۴۰	نیاز به امنیت اطلاعات و مقابله با تهدیدهای شبکه‌ای	W6
۸	۰/۶۷	۳/۳۶	۳۷	نبود مدیریت متمرکز بر نحوه انجام وظایف افراد	W7
۵	۰/۷۴	۳/۷۲	۴۱	نیاز به پشتوانه قانونی مناسب	W8
۵	۰/۷۴	۳/۷۲	۴۱	لزوم سواد اطلاعاتی (رایانه‌ای) برای افراد	W9
۷	۰/۶۹	۳/۴۵	۳۸	نبود امنیت اطلاعاتی به دلیل عدم امنیت و وجود ضعف در شبکه‌های ارتباطی	W10
۴	۰/۷۸	۳/۹	۴۳	مشکلات نصب و نگهداری تجهیزات	W11
۳	۰/۸۱	۴/۰۹	۴۵	ایجاد ظرفیت برای ارتباطات ضعیف بین کشاورزان و نیز کارمندان دورکار	W12
۷	۰/۶۹	۳/۴۵	۳۸	مقاومت مدیران در برابر دورکاری به علت ترس از موقعیت خود	W13
۸	۰/۶۷	۳/۳۶	۳۷	مشکلات نظارت بر چگونگی عملکرد و ارزیابی عملکرد افراد دورکار	W14

رتبه	وزن نسبی	میانگین وزنها	مجموع وزنها	تحلیل	
۹	۰/۶۵	۳/۲۷	۳۶	نافرمانی در مدیریت جدید و بی‌اعتمادی به افراد	W۱۵
۹	۰/۶۵	۳/۲۷	۳۶	نحوه انتخاب و ارزیابی افراد به‌عنوان کارمندان دورکار مشکل به نظر می‌رسد (از نظر مهارت‌های انسانی، فنی و ادراکی)	W۱۶
۵	۰/۷۴	۳/۷۲	۴۱	نبود پشتوانه قانونی مورد نیاز	W۱۷
۳	۰/۸۱	۴/۰۹	۴۵	عدم وجود امکانات مناسب برای کارمندان و کشاورزان طالب دورکاری (مانند رایانه و ارتباطات اینترنتی)	W۱۸
۲	۰/۸۷	۴/۳۶	۴۸	کاهش ارتباط اجتماعی: کار در محیطی مجزا از دیگر همکاران شاید باعث منزوی شدن کارمند شود	W۱۹
۳	۰/۸۱	۴/۰۹	۴۵	کاهش ارتباط شغلی: باید کارمند دورکار بتواند بدون نظارت، خود را تحریک به کار کند	W۲۰
۵	۰/۷۴	۳/۷۲	۴۱	نبود امنیت و شرایط کاری سخت بر اثر ضعف‌های فناوری	W۲۱
۴	۰/۷۸	۳/۹	۴۳	باید کارمند دورکار، بدون پشتیبانی و حمایت‌های موجود در اداره، توانایی بررسی عیوب تجهیزات را داشته باشد	W۲۲
فرصت‌ها					
۶	۰/۶۳	۳/۱۸	۳۵	حفظ محیط زیست و کاهش آلودگی هوا	O۱
۳	۰/۷۲	۳/۶۳	۴۰	کاهش ترافیک	O۲
۱	۰/۷۸	۳/۹	۴۳	کاهش مصرف مواد سوختنی	O۳
۵	۰/۶۵	۳/۲۷	۳۶	فراهم شدن شرایط اشتغال برای همه روستاییان (از جمله معلولان، زندانیان، زنان خانه‌دار، و سالخوردگان)	O۴
۸	۰/۵۸	۲/۹	۳۲	کاهش نرخ بیکاری مثلاً با ایجاد مشاغل جدید	O۵
۷	۰/۶۱	۳/۰۹	۳۴	برابری شهروندان و روستائینشان و کمک به کاهش فاصله‌های اجتماعی موجود	O۶
۷	۰/۶۱	۳/۰۹	۳۴	افزایش بهره‌وری	O۷
۲	۰/۷۶	۳/۸۱	۴۲	امکان گزینش افراد کارآ از هر جا	O۸
۱	۰/۷۸	۳/۹	۴۳	کاهش هزینه‌های اداری از قبیل هزینه‌های ایاب و ذهاب و ساختمان	O۹
۲	۰/۷۶	۳/۸۱	۴۲	مدیریت مبتنی بر کار و نه حضور (خودنظارتی)	O۱۰
۴	۰/۶۷	۳/۳۶	۳۷	کاهش فشارهای روحی ناشی از محیط کار و تعلقات اجتماعی روزمره	O۱۱

رتبه	وزن نسبی	میانگین وزنها	مجموع وزنها	تحلیل	تهدیدها
۶	۰/۶۷	۳/۳۶	۳۷	مشکل امنیت اطلاعات	T۱
۶	۰/۶۷	۳/۳۶	۳۷	عدم احساس نیاز به تغییر در شیوه‌های سنتی متعارف	T۲
۵	۰/۶۹	۳/۴۵	۳۸	ضرورت توجه به فناوری، موضوعات قانونی، انتخاب مدیران، افراد، و آموزش	T۳
۲	۰/۷۸	۳/۹	۴۳	آماده نبودن سازمان برای ایجاد تغییرات فرهنگی	T۴
۴	۰/۷۰	۳/۵۴	۳۹	هزینه‌های مالی اضافی برای تهیه تجهیزات دورکاری (مانند رایانه)	T۵
۳	۰/۷۶	۳/۸۱	۴۲	نبود مقبولیت اجتماعی زیاد در پدیده دورکاری	T۶
۱	۰/۸۳	۴/۱۸	۴۶	نیاز به برنامه‌ریزی دقیق و سنگین	T۷

منبع: یافته‌های تحقیق

تجزیه و تحلیل عوامل راهبردی

در این مدل، با استفاده از جدول‌های تجزیه و تحلیل عوامل داخلی و بیرونی و ترکیب آنها، مهم‌ترین عوامل راهبردی کاربرد دورکاری در ترویج و توسعه روستایی ارائه شده است. در واقع، با تجزیه و تحلیل این عوامل راهبردی، برنامه‌ریزانی که تصمیمات راهبردی را اتخاذ می‌کنند، می‌توانند نقاط قوت و ضعف و نیز تهدیدها و فرصت‌ها را به تعداد کمتری از عوامل محدود کنند. این کار با بررسی دوباره وزن‌های هر کدام از عوامل موجود در جدول‌های تجزیه و تحلیل عوامل داخلی و بیرونی انجام گرفته است. در واقع، باید سنگین‌ترین عوامل موجود در این دو جدول، از حیث وزن، به جدول تجزیه و تحلیل عوامل راهبردی منتقل شوند. خلاصه‌ای از عوامل راهبردی تأثیرگذار بر کاربرد دورکاری در ترویج و توسعه روستایی در جدول ۴ آمده است.

جدول ۴- قابلیت‌های دورکاری در ترویج و توسعه روستایی

سوات	فرصت‌ها	تهدیدها
قوت‌ها	<p>راهکارهای رقابتی تهاجمی (SO):</p> <ul style="list-style-type: none"> توسعه زیرساخت اصلی دورکاری یعنی، شبکه‌های محلی (LAN)، ایجاد و گسترش شبکه‌های گسترده (WAN) و نیز گسترش دسترسی به اینترنت پرسرعت آموزش نیروی انسانی در زمینه استفاده از فناوری ارتباطی، رایانه، نمابر و مانند آن، و نحوه کار در محیط کار مجازی پیاده‌سازی و تقویت شبکه دورکاری مطابق با نیاز روستاییان 	<p>راهکارهای تنوع (ST):</p> <ul style="list-style-type: none"> تسهیل و گسترش راه‌های متنوع ارتباط از راه دور با تلفن ثابت، تلفن همراه، اینترنت و مانند آن اعمال مدیریت صحیح ارتباطات دورکاری ایجاد تنوع در امکانات و خدمات و فعالیت‌های دورکاری به منظور جلب رضایت ذی‌نفعان مدیریت بحران در وضعیت‌های خاص چون بروز اشکال در ادوات رایانه‌ای و حوادث کاری و مانند آن ارائه آموزش‌هایی منطبق با سطح دانش روستاییان و مروجان
	<p>راهکارهای بازنگری (WO):</p> <ul style="list-style-type: none"> بازنگری ماهیت ارتباطات شغلی و اجتماعی بین مروجان و کشاورزان و استخراج موارد متناسب با دورکاری بازنگری سبک مشارکت ذی‌نفعان در محیط مجازی دورکاری رفع آسیب‌پذیری مجراهای ارتباطی و ایمن‌سازی آنها کنترل ورود و یا خروج اطلاعات به صورت فیزیکی یا الکترونیکی (بارگیری/ بارگذاری داده‌ها) بازنگری در ذخیره‌سازی مناسب داده‌ها و تهیه نسخه پشتیبان. 	<p>راهکارهای تدافعی (WT):</p> <ul style="list-style-type: none"> بهره‌گیری از قابلیت‌های ستادی وزارت جهاد کشاورزی و تعامل با سایر سازمان‌ها برای برنامه‌ریزی، طراحی و پیاده‌سازی دورکاری در ترویج و توسعه روستایی افزایش تعامل با مروجان و کشاورزان و آگاه ساختن آنها از چرایی، چگونگی، اهمیت و ضرورت کاربرد دورکاری در ترویج و توسعه روستایی پیش‌بینی قوانین اجرایی و تأمین اعتبارات لازم در نظر گرفتن تسهیلات و مشوق‌های خاص برای دورکاران
ضعف‌ها		

منبع: یافته‌های تحقیق

نتیجه‌گیری و پیشنهادها

دورکاری در قالب زیرمجموعه‌ای از فناوری اطلاعات و ارتباطات دارای تأثیری همه‌جانبه بر روستاست و در نهایت، می‌تواند توسعه پایدار روستایی را تسریع و تقویت کند. به‌کارگیری این فناوری مستلزم ارائه آموزش‌هایی منطبق با سطح دانش روستاییان و مروجان است که باید به یادگیری و در نهایت، تغییر رفتار روستاییان و مروجان بینجامد و استفاده از این فناوری نوین در همه کارهای روزمره آنها نهادینه شود. دورکاری می‌تواند چه برای روستاییان و چه برای کارمندان جهاد کشاورزی و مروجان ابزاری مؤثر و مفید در تحقق اهداف توسعه روستایی باشد. از آنجا که دورکاری دارای انعطاف زیادی در زمان و مکان است و حفظ شغل بعد از جابه‌جایی افراد را ممکن می‌کند، از این رهگذر، توازن بین خانه و کار راحت‌تر برقرار شده، امکان کار برای معلولان و افراد ساکن مناطق دورافتاده روستایی نیز فراهم می‌شود. گریز از دیوان‌سالاری، میل به خودمختاری و کاستن از زمان صرف‌شده برای رفت‌وآمد از دیگر مزایای دورکاری است؛ اما از دیدگاه منفی، انزوای معایب آن است. با راهبردهایی چون ایجاد شبکه یا حضور در همایش‌ها می‌توان انزوای حرفه‌ای را کاهش داد. دورکاران باید خوددار، سازمان‌یافته، مبتکر، توانمند در مدیریت زمان و دارای سواد رایانه‌ای باشند و بتوانند با فقدان تماس‌های اجتماعی کنار بیایند و اصولاً مشکل‌گشایی کارآمد باشند. همچنین، باید امکان حمایت مدیران ارشد جهاد کشاورزی، پذیرش نوآوری، شناسایی نیازهای دورکاران، منابع مالی کافی برای شروع و ادامه کار، و وجود تجهیزات اطلاع‌رسانی و ذخیره‌سازی فراهم باشد. هرچند، فراهم آوردن امکانات دورکاری با هزینه‌های اولیه سنگین همراه است، ولی نتایج و بازده آینده آن نه تنها این هزینه‌ها را جبران می‌کند بلکه مزایا و فرصت‌های آن می‌تواند دستیابی به اهداف توسعه پایدار روستایی را امکان‌پذیر سازد. بدین منظور، باید به نقاط قوت و ضعف این شیوه کاری برای مروجان و کشاورزان توجه و تلاش کرد تا از فرصت‌های به‌دست آمده به نحو احسن استفاده و تهدیدات پیش رو رفع شود. هرچند، به نظر می‌رسد که مراکز فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی در این راستا قدم‌هایی برداشته‌اند، اما نباید مفهوم و ماهیت دورکاری را با آن اشتباه گرفت. به

نظر می‌رسد که دورکاری برای مشاوره‌های آموزشی ترویجی در شرایط خاص می‌تواند گزینه‌ای مطلوب باشد. با توجه به نقاط قوت دورکاری در زمینه کاهش مخارج و کاهش هزینه‌های اداری و صرفه‌جویی‌های مالی برای شرکت‌های خدمات مشاوره‌ای فنی و مهندسی کشاورزی و سازمان جهاد کشاورزی، پیشنهاد می‌شود که منابع حاصل از صرفه‌جویی به پشتیبانی، تجهیز و توسعه شبکه دورکاری در ترویج و توسعه روستایی اختصاص یابد؛ همچنین، می‌توان بخشی از درآمدهای حاصل از کاهش هزینه‌ها را به برگزاری کلاس‌های آموزشی و تقویت انگیزه کارکنان اختصاص داد.

افزون بر این، مؤلفه امکان انتخاب کارمندان بدون محدودیت‌های جغرافیایی را می‌توان برای توسعه و گسترش ارائه خدمات آموزشی ترویجی در سطح روستاها به کار گرفت. برای بهره‌گیری از قابلیت‌های دورکاری در ترویج و توسعه روستایی، راهکارهای عملیاتی زیر پیشنهاد می‌شود:

- به منظور برنامه‌ریزی، هدایت و نظارت بر امور دورکاری دستگاه‌های متولی، کارگروهی با عنوان «کارگروه اجرایی طرح دورکاری در ترویج و توسعه روستایی» تشکیل و وظایف و اختیارات این کارگروه تخصصی تدوین شود؛
- امکانات و تجهیزات مورد نیاز برای انجام دورکاری در ترویج و توسعه روستایی در اختیار متولیان امر قرار گیرد؛ و
- ضوابط مربوط به ارزیابی عملکرد کارمندان دورکار در ترویج و توسعه روستایی تهیه و به دستگاه‌های اجرایی ابلاغ شود.

یادداشت‌ها

1. telework marketing
2. teleworking
3. e-work
4. Strengths, weaknesses, Opportunities, Threats (SWOT)
5. International Telework Association and Council (ITAC)
6. home based teleworkers
7. mobile teleworkers
8. self employed in SOHO (Small Office/ Home Office)
9. supplementary teleworkers

10. centered teleworkers
11. snow ball technique
12. data triangulation

منابع

- اسدی، علی؛ شریف‌زاده، ابوالقاسم؛ و مرادنژادی، همایون (۱۳۸۶)، *درآمدی بر کاربست فناوری‌های اطلاعات و ارتباطات در توسعه روستایی*. تهران: سازمان تحقیقات و آموزش کشاورزی.
- حسینی، سیدمحمود و شریف‌زاده، ابوالقاسم (۱۳۸۶)، *سناریوهای بهسازی ترویج کشاورزی: در جستجوی یک پارادایم نوین*. کرج: نشر آموزش کشاورزی.
- خیری، شقایق و بلوچی، حمیدرضا (۱۳۸۲)، «نقش فناوری اطلاعات و ارتباطات در توسعه کشاورزی در روستا». *همایش کاربرد فناوری اطلاعات و ارتباطات در روستا*، ۵ و ۶ اسفندماه، تهران، پژوهشکده الکترونیک، دانشگاه علم و صنعت ایران، صص ۲۴۷-۲۵۷.
- عباسی، محمدرضا (۱۳۸۳)، *نقش کار از راه دور در ایجاد اشتغال و بررسی میزان آگاهی دانشجویان دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن از کار از راه دور*. پایان‌نامه کارشناسی ارشد پژوهش علوم اجتماعی، دانشکده علوم اجتماعی. رودهن: دانشگاه آزاد اسلامی واحد رودهن.
- گلکار، کورش (۱۳۸۴)، «مناسب‌سازی تکنیک تحلیلی سوات (SWOT) برای کاربرد در طراحی شهری». *مجله صفا*، سال ۱۵، شماره ۴۱ (پاییز و زمستان).
- مطیعی لنگرودی، سیدحسن؛ رضوانی، محمدرضا؛ فرجی سبکبار، حسن‌علی؛ و نعمتی، مرتضی (۱۳۸۹)، «تحلیل اثرات اجتماعی و اقتصادی فناوری اطلاعات و ارتباطات روستایی (مطالعه موردی: بخش مرکزی شهرستان گرگان)». *جغرافیا (فصلنامه علمی پژوهشی انجمن جغرافیای ایران)*، سال ۸، شماره ۲۶ (پاییز)، صص ۳۳-۵۹.
- ملکی، سعید (۱۳۹۰)، «بررسی وضعیت و مطالعه تطبیقی ICT روستایی در ایران (نمونه موردی: روستاهای استان خوزستان)». *فصلنامه مسکن و محیط روستا*، سال ۳۰، شماره ۱۳۳ (بهار)، صص ۴۹-۷۰.
- نوری، مرضیه؛ رکن‌الدین افتخاری، عبدالرضا؛ طاهرخانی، مهدی؛ و منتظر، غلام‌علی (۱۳۸۵)، «امکان‌سنجی ایجاد مراکز فناوری اطلاعات در مناطق روستایی ایران، مطالعه موردی: روستاهای استان خراسان رضوی». *فصلنامه روستا و توسعه*، سال ۹، شماره ۳، صص ۱-۳.
- هریسون، جفری و کارون، جان (۱۳۸۲)، *مدیریت استراتژیک*. ترجمه بهروز قاسمی. تهران: هیأت.

- یعقوبی، نورمحمد (۱۳۸۹)، «روستای الکترونیک، رهیافت مبتنی بر فناوری اطلاعات در سیاست‌گذاری مدیریت روستایی». *فصلنامه علمی پژوهشی سیاست علم و فناوری*، سال ۳، شماره ۲ (زمستان)، صص ۹۵-۱۰۴.
- Adekoya, A. E. (2006), "Use of ICT among rural people in Oyo state, Nigeria". *Research Journal of Applied Sciences*, Vol. 1, No. 1-4, pp. 101-105.
- Grimes, Seamus (2000). "Rural areas in the information society: diminishing distance or increasing learning capacity?". *Journal of Rural Studies*, Vol. 16, No. 1, pp. 13-21.
- Huws, U. (2001), "Virtual work in a real world". *Telework 2001-Report of the 8th European Assembly on New Ways to Work*, Finland Hall, Helsinki, Vol. 12, No. 14.9, pp. 66-77.
- Huws, U.; Jagger, N.; and O'Regan, S. (1999), "Teleworking and globalization". *Institute for Employment Studies Report*, 358. Available on: <http://www.employment-studies.co.uk/pubs/summary.php?id=358>. Retrieved at: 12/04/2011.
- ITAC (2005), "Exploring telework as a business continuity strategy". *A Telework American Research Report*. Available on: http://www.workingfromanywhere.org/news/ITAC_Explore_Telework.pdf. Retrieved at: 01/05/2011.
- Rosiek, Susan L. (2008), *Navigating the Paradoxes of Working from Home: An Investigation into the New Communication Practices of Telework*. Thesis for Master of Applied Communication Theory and Methodology, Ohio, Cleveland State University, College of Liberal Arts and Social Sciences.
- Rusten, G. and Skerratt, S. (2008), *Information and Communication Technologies in Rural Society: Being Rural in a Digital Age*. London: Rutledge.